

קבצי הערות התמימים ואנ"ש בלקו"ש חלק ט"ו שיחה ב' לפרשת בראשית

קובץ הערות התמימים ואנ"ש 770 גליון צט (תשל"ט)

א. בלקו"ש בראשית ש.ז. בס"ח מבאר מה שדוקא בבנ"י נאמר "מאותות השמים אל תחתו", משא"כ בעכו"ם "יחתו הגוים מהמה". כי אף שגם העכו"ם יכולים להתגבר על הנטיות הטבעיות וכו' שהזמן גורם ולהתנהג כדבעי - כי אף שאיך להם אמיתת ענין הבחירה, אבל הרי מ"מ איך נענשים אלא א"כ הם חוטאים מעצמן - מ"מ כיון שהם נתונים תחת הנהגת הטבע צריכים הם להשתדלות ויגיעה וכו' לבטל הטבע, ולכן יחתו וגו' שמתיראים מהנטיות שמצד הטבע, משא"כ ישראל כשיש הוספה בעבודת ה' למעלה מטבעם ה"ה למעלה מהטבע ולכן כש"עושיין רצונו של מקום איך מתיראין מכל אלו". ע"ש.

ויש להעיר ^{הערה} מרש"י ברכות יז, א. דאיתא שם, רב ספרא בחר צלותי אמר הכי יהי רצון וכו' שתשים שלום בפמליא של מעלה וכו', וברש"י, בחבורת שרי האומות שכשהשרים של מעלה יש תגר ביניהם תיכף יש קטטה בין האומות כדכתיב ועתה אשוב להלחם עם שר פרס (דניאל י) ע"כ. שמהלשון תיכף לכאורה משמע קצת שהוא ענין הכרחי ויל"ע.

ויש להעיר עוד דלפי המבואר בשיחה (לגבי ישראל), צריך ביאור יותר בדברי התוס' במס' שבת שם (קנ"ו) ד"ה איך מזל, ובמו"ק דף כח, ד"ה אלא (ועי' בחדא"ג ברכות דף ה, ד"ה אי), דלא תמיד משתנה המזל ע"י זכות גדול וכמו בעובדא דר"א בן פדת בתענית כ"ה דהוה דחיקא לי' מילתא טובא ואמר לי' הקב"ה ניחא לך דאפכי' לעלמא מרישא אפשר דמתילדה בשעתא דמזוני. ולכאו' מכיון דע"י עושיין רצונו של מקום ה"ה למעלה מהטבע ומאותות השמים - איך אפשר למזל להשפיע. וצריך בירור, ובאתי רק להעיר.

הרב כחריאל ב. קסטל
ברוקלין נ.י.

קובץ הנ"ל גליון קב

א. בלקו"ש פ' בראשית ש.ז. ס"ד מבאר הגמרא דסוכה כט, א, ח"ר בשביל ארבעה דברים חמה לוקה וכו' ובשביל ארבעה דברים מאורות לוקין וכו' דר"ל שליטת המאורות הוא סימן לשליטת מזל רע, כדאיתא שם ח"ר בזמן שהחמה לוקה סימן רע לכל העולם כולו (רק שבשיחה מביא לשון רש"י: כשהמאורות לוקין וכו'). ובס"ז מבאר שליטת המאורות הוא סימן לזמן שיש בו נטי' והמשכה להד' דברים, ולכן "יחתו הגוים מהמה" (ע"ש ס"ח)

ולכאוף צריך להבין: א) מלשון "בשביל ארבעה דברים חמה לוקה" וכו' משמע שבהעדר הארבעה דברים לא הי' לוקה. אך מביאור השיחה בס"ד מוכח שגם אז הי' לוקה, רק שלא הי' סימן לפורענות. ולביאור השיחה הו"ל להש"ס למימר: כשהמאורות לוקין סימן רע הוא לארבעה דברים וכו', דאז באמת הי' משמע חרתי: א) שאז יש נטי' לדברים אלה; ב) שאז זמן מסוגל להיענש עליהם, אבל לשון הגמרא כמו שהוא עתה, קשה.

ב) בגמרא שם, לאחר "ובשביל ארבעה דברים מאורות לוקין" ממשיך: "ובשביל ד' דברים נכסי בעלי בתים נמסרין למלכות" וכו', וכי אפשר שגם כאן הפירוש הוא שמסירת נכסיהם הוא סימן שיש להם נטי' לדברים אלה? ודוחק לומר שרישא איירי בנטי' וסיפא במעשה בפועל.

ג) היכן מצינו בדברי חז"ל האמונה שהמזל יכול לגרום נטיות בפרטי פרטיות כאלו? רצוני לומר דלכאוף מצינו רק שהמזל גורם תכונות כלליות באנשים (חכם, גבור, עשיר וכדומה. זהך דשבת קנו, א, א"ר חנינא וכו' האי מאן דבחמה יהי גבר זיותן יהי אכיל מדילי' וכו', ועד"ז האי דבלבנה - אינו יוצא מן הכלל, דר' חנינא רק מונה הפרטים שבתכונה הכללית של איש הנולד במזל זה, ור"ל שתהי' לו התכונה הכללית של המזל השולט בשעה שנולד, ותכונה זו כוללת פרטים אלה) או בימים וזמנים ("יום חייב" וכדומה). והיותו פרטי שאני זוכו חשש אסכרא (דוקא) לתינוקות ביום ד' (תענית כז, ב). אבל כמדומני שלא מצינו בשום מקום נטי' למעשים פרטיים כאלה: לשפוך (לא רק דם אלא) דמן של שני אחים דוקא כאחד דוקא; וכן נטי' לא סתם לאכזריות אלא נטי' שלא להושיע נערה מאורסה שצעקה בעיר; וכן לא סתם נטי' להעדר כבוד ח"ח אלא נטי' שלא להספיד (דוקא) אב ב"ד (דוקא) כראוי, ולכאוף מעשים כאלה אינם תחת שליטת המזל כלל אלא תלויים רק בהשגחה פרטית המביאה את האיש למקום או מאורע שיוכל לבחור לעשות מעשים פרטיים כאלה

ד) איך שייך גבי עכו"ם נטי' לא להספיד אב ב"ד כהלכה - וכי יש להם אב ב"ד או הלכה? וא"ת שגם בלי ביאור השיחה קשה: למה תלקה החמה ויהי' סימן רע (גם) לעכו"ם בשביל ארבעה דברים אלה שהם חטאי ישראל? באמת אינו קשה, דבגמרא מובא ד' ברייתות: א) ח"ר בזמן שהחמה לוקה סימן רע לכל העולם כולו. ב) תניא רבי מאיר אומר כל זמן שהמאורות לוקין סימן רע לשונאיהן של ישראל מפני שמלומדין במכותיהן וכו'. ג) ח"ר

בזמן שהחמה לוקה סימן רע לעובדי כוכבים, לבנה לוקה סימן רע לשונאיהם של ישראל וכו'. (ד) ת"ר בשביל ארבעה דברים חמה לוקה וכו' ובשביל ארבעה דברים מאורות לוקין וכו', ע"כ. ובפשטות, ג' ברייתות הראשונות פליגי, דלפי א), ליקוי החמה סימן רע גם לישראל (וגם לעכו"ם), משא"כ לפי ב) וג). ולפי ב), ליקוי המאורות - כולל גם החמה (ודלא כמהרש"א, ע"ש. דאין ראי' מרש"י לקמן, דשם מוכרח לפרש שמאורות היינו ירח וכוכבים כיון שהברייתא מחלקת בפירוש בין חמה למאורות, אבל כאן י"ל דר' מאיר נקט לישנא דקרא: ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים, ולכן בד"ה מפני שמלומדים מפרש רש"י: כל מיני (גי' רש"ש: סימני. וכך מסתבר) פורעניות וכו' - משמע גם ליקוי החמה) - סימן רע רק לישראל, משא"כ לפי א) וג). ולפי ג), ליקוי החמה סימן רע רק לעכו"ם, משא"כ לפי א) וב). ובנוגע לברייתא ד), אפשר שר' מאיר יסכים, אבל בפשטות ברייתות א) וג) פליגי. דבנוגע לג), למה יגרמו חטאי ישראל ליקוי חמה שהוא סימן רע גם לעכו"ם - וכי עכו"ם ערבים בעד ישראל? אלא ודאי י"ל שברייתות אלו פליגי אברייתא ד). אבל לביאור השיחה שמקשר ברייתות א), ג), וד) - קשה כנ"ל, שהרי בס"ז-ח מבאר שליקוי המאורות הוא סימן לנטי' להד' דברים גם בעכו"ם. וצ"ע בינתל"ם.

הרב א. א. פוקסברונער
ברייטן מסס.

קובץ הערות התמימים ואנ"ש מלבורן גליון א (תשל"ט)

א. בלקו"ש בראשית תשל"ט (הערה 6) מביא היערות דבש וז"ל: שהכונה בליקוי המאורות היא לא להליקוי שמוכרת מצד הטבע, כ"א לזה "שיש במאורות... העדר אור... וכמו שמצינו לפעמים כתמים שחורות וכדומה בשמש וירח... וזה אינו תלוי בחשבוך וסיבה". היינו דהיערות דבש ס"ל דליקוי חמה אינו כמו שאנו קוראים אותו, כ"א רק כתמים שחורות וכדומה.

וע"ז הקשה כ"ק אדמו"ר שליט"א ד' קושיות, וז"ל: "א) מי יודע עד"ז (הכתמים) - שיהי' סימן בשבילו? ב) י"א (עתה) שגם בזה יש מחזור טבעי מחושב מראש. ג) פירוש זה הוא היפך פשטות הענין; וגם היפך כו"כ מראשוני מפרשי הש"ס והמכילתא שם (כולל - אלה דשתקי ולא העירו כלו). ד) הסימן רע הוא "משל... למלך בו"ד... טול פנס מפניהם והושיבם בחושך" (סוכה שם. תוספתא שם ה"ז) - ומזה מובן שקאי גם על הליקוי שמצד הטבע, שהרי גם באם נטילת הפנס מחושב מראש - ה"ז ישיבה בחושך". עכ"ל.

ולא זכיתי להבין: על קושיא הראשון "מי יודע עד"ז" - הרי איתא בענף יוסף (לע"י סוכה כ"ט, א) שמביא היערות דבש שם "ובאמת לעבירות שנולד בנו אין מרגישים בו כלום בהעדר קצת אור מהחמה אבל הקדמונים הרגישו למאד בחסרון אורה ברב או במעט כי הוא חשכת אור, ולפי כבוד עון כך יקרה הלקוי והקדירות במאורות". עכ"ל. נמצא לפ"ז דבשנים שעברו הי' זה סימן גלוי לכל, ולכך מובן שמזה יהי' סימן על ההתנהגות?

21/08/2018nrx

קושי' השני' - "י"א (עתה) שגם בזה יש מחזור טבעי" - הרי לאחרונה המציאו שמחזור הנ"ל הוא רק לעיתים רחוקות מאד, ובזמנינו הרי ליקוי הזה קיים לזמן הכי ארוך, ביותר ממאתים שנה בלי הרף, והתחיל בתקופת החכמה המדעית - שמנגד לאמונה בה' - לפני מאתים שנה, ולכך קרוב לומר דהכתמים שחורות ה"ה סימן מהקב"ה?

קושי' השלישית - "פירוש זה הוא היפך פשטות הענין" - הרי לכאן זה קרוב יותר אל הפשט, דבשעת "ליקוי חמה" הרי אז החמה בעצמה אינה לקוי, וכך רואים במוחש דבאותם המדינות שאין רואים אין שהלבנה מסתרת פני החמה הרי אין מרגישים כלל בזה שבמדינות אחרת הוא חושך, משא"כ ב"כתמים שחורות וכדומה בשמש" הרי אז החמה עצמה הוי לקוי ומלפני כמה שנים הרגישו בזה (כנ"ל) והי' בכל העולם?

קושי' הרביעית - "שהרי גם באם נטילת הפנס מחושב מראש - ה"ז ישיבה בחושך" - לכאן עפ"ז גם לילה הי' צ"ל נקראת "ליקוי חמה". רק שהחילוק בין זה להנ"ל הוא שבזה

הלבנה מסתרת בפני החמה, ובזה הארץ בעצמה מפסקת בין החמה
להמדינה שהיא אז לילה, ומובן שהלילה אינה נקראת "ליקוי
חמה", ולכאורה עפ"ז גם ליקוי חמה ה"ז לילה קצרה, ומדוע
נקראת בשם ליקוי?

ומבקש אני מלומדי ומעייני השיחות שיסבירו הנ"ל.

זאב סערעבריאנסקי
ישיבת אהלי י"י ליובאוויטש
מעלבורן

קובץ הערות התמימים ואנ"ש לוד גליון טו (חסר, ראה לקמן)

קובץ הערות התמימים ואנ"ש מלבורן גליון ה

ט"ו. בהערות הת' ואנ"ש לוד (גליון ט"ו סי' י"ג) כתב הת' יחיאל יוסף ליפשיץ להשיג על מה שכתבתי בהערות הת' ואנ"ש אויסטרליא (ח"א או' א') עמ"כ בלקו"ש בראשית תשל"ט (הערה 6) בנוגע הד' קושיות שהקשה כ"ק אד"ש על ה"יערות דבש", וז"ל ההערה: "שהכונה בליקוי המאורות היא לא להליקוי שמוכרת מצד הטבע, כ"א לזה "שיש במאורות... העדר אור... וכמו שמצינו לפעמים כתמים שחורות וכדו' בשמש וירח... וזה אינו תלוי בחשבוך וסיבה", היינו דהיערות דבש ס"ל, דליקוי חמה אינו כמו שאנו קוראים אותו, כ"א רק כתמים שחורות וכדו'. וע"ז הקשה כ"ק אד"ש ד' קושיות, וז"ל: "א) מי יודע עד"ז (הכתמים) שיהי' סימן בשבילו? ב) י"א (עתה) שגם בזה יש מתזור טבעי מחושב מראש, ג) פי' זה הוא היפך פשטות הענין, וגם היפך כו"כ מראשוני פרשי הש"ס קהמכילתא שם (כולל - אלה ששתקו ולא העירו כלום), ד) הסימן רע הוא "משל... למלך בו"ד... טול פנס מפניהם והושיבם בחושך" (סוכה שם, חןספתא ה"ז), ומזה מובן שקאי גם על הליקוי שמצד הטבע, שהרי גם באם נטילת הפנס מחושב מראש - ה"ז ישיבה בחושך".

עכ"ל.

ועל קושי' הא' שאלתי: "...הרי איתא בענף יוסף (לע"י סוכה כט, א) שמביא היערות דבש שם ^{אור החסות} "ובאמת לעבירות שנוולד בנו אין מרגישים בו כלום בהעדר קצת אור מהחמה אבל הקדמונים הרגישו למאד לחסרון אור בהם אורה ברב או במעט כי הוא חשכת אור, ולפי כבוד עון כן יקרה הלקוי והקדירות במאורות". עכ"ל. נמצא לפי"ז דבשנים שעברו הי' זה סימן גלוי לכל, ולכן מובן שמזה יהי' סימן על ההתנהגות?"

וע"ז כתב הת' הנ"ל: "אבל אינה מובנת שאלתו בזה דאה"נ כתוב בענף יוסף בשם היערות דבש שהקדמונים הרגישו בזה אבל אנו אין מרגישים בו כלום א"כ זהו לא סימן לכל הזמנים אלא רק לזמנים הקדמונים ולכן שואל כ"ק אד"ש "מי יודע עד"ז (הכתמים) שיהי' סימן בשבילו?" ז.א. שבזמנינו לא יודעים עד"ז וא"כ זהו לא סימן לכל הזמנים". עכ"ל.

אבל רצוני הי' לבאר דימים אלו אינם ימים נארמאליים, כי יש לנו ר' שנה כתמים בחמה בלי הרף מה שלא הי' בזה מימות עולם! וזה עצמו סי' לנו שמעשינו הם כ"כ בלתי רחצוים - שהחמה לוקה בלי הרף זה ר' שנה! וזה שאין אנו מרגישים בדה הוא לפי שנוולדנו בזמן ליקוי חמה, ואין אנו יודעים איך זורחת החמה כשהיא איה לקוי.

ועל קושי 'הב' שאלתי: "...הרי לאחרונה המציאו שמחזור הנ"ל הוא רק לעיתים רחוקות מאד, ובזמנינו הרי ליקוי הזה קיים לזמן הכי ארוך, ביותר ממאתיים שנה בלי הרף, והתחיל בתקופת החכמה המדעית - שמנגד לאמונה בה' - לפני מאתיים שנה, ולכן קרב לומר דהכתמים שחורות ה"ה סימן מהקב"ה".

וע"ז כתב הח' הנ"ל: "ואינו מובן דאפי' אם ליקוי היא לזמן ארוך אבל זה מחזור טבעי מחושב מראש, ולכן מקשה על היערות דבש שכותב שהכוונה היא "לא להלקוי שמוכרח מצד הטבע...כ"א לזה...שיש מאורות...העדר האור...וזה אינו חלוי בחשבוך", וע"ז מקשה כ"ק אד"ש שגם בזה יש מחזור טבעי מחושב מראש". עכ"ל.

אבל הוא לא הביין שאלתי, כי שאלתי היתה שאין בזה מחזור חמידי רק כאשר קורה הכתמים מחמת איזה דבר שאינו ידוע, אזי יש מחזור בכמות הכתמים ומקומם על החמה אבל בהתהוות הכתמים אין בזה מחזור כ"א לעיתים מרוחקים מאד קוראים הם מחמת איזה דבר (עיונת הדור וכיו"ב).

ועל קושי 'הג' שאלתי: "...הרי לכאורה זה קרוב יותר אל הפשט, דבשעת "ליקוי חמה" הרי אז החמה בעצמה אינה לקוי וכך רואים במוחש דבאותם המדינות שאין רואים אין שהלבנה מסתרת פני החמה הרי אין מרגישים כלל בזה שבמדינות אחרת הוא חושך, משא"כ ב"כתמים שחורות וכדומה בשמש" הרי אז החמה עצמה הוי לקוי ומלפני כמה שנים הרגישו בזה (כנ"ל) והי' בכל העולם?"

21/08/2018

אשר החמה

וע"ז כתב הח' הנ"ל: "ואינו מובן דאפי' אם במדינות אחרות אין רואים את הליקוי אבל זהו ליקוי המאורות שלא מאירים לארץ ואין חילוק בין אם הליקוי הוא בעצמו או לא בעצמו, העיקר הוא שאינם מאירים לארץ דזה ענינו של השמש להאיר לארץ כמ"ש והיו למאורות ברקיע השמים להאיר על הארץ". עכ"ל.

אבל דוחק לומר שיש סי' לקצת מדינות, בעת שיכולים לומר סי' לכל העולם. וגם על חירוצו י"ל, דאה"נ שליקוי חמה יכולים לקרוא בשם "ליקוי" מאחר שהפעולה על השמש - להאיר על הארץ - לוקה (בנוגע למדינה זו) אבל יותר קרוב אל הפשט לומר שקוראין "ליקוי חמה" למקרה זו שהחמה עצמה לקוי. וגם (כנ"ל) דוחק לומר שהחמה לקוי בעת שבמדינה אחרת באותו זמן היא זורחת בכל תוקפה ואין מרגישים מה שבמדינה אחרת הוא חושך, ופשוט יותר לומר שבעת ליקוי חמה מרגישים את זה בכל העולם בשוה.

ועל קושי 'הד' שאלתי: "...לכאורה עפי"ז גם לילה צריכה להיות נקראת "ליקוי חמה" רק שהחילוק בין זה להנ"ל הוא, שבזה הלבנה מסתרת פני החמה, ובזה הארץ בעצמה מפסקת בין החמה להמדינה שהיא אז לילה, ומובן שהלילה אינה נקראת "ליקוי חמה", ולכאן עפי"ז גם ליקוי חמה הנ"ל לילה קצרה, ומדוע נקראת בשם ליקוי?"

וע"ז כתב הת' הנ"ל: "וי"ל בפשטות דליקוי נקרא בזמן שענינו להאיר לארץ וזה ביום, וכמ"ש "את המאור הגדול לממשלת ביום", משא"כ בלילה שאינו זמן של המאור הגדול אלא של המאור הקטן - הלבנה, וכמ"ש ואת המאור הקטן לממשלת הליקוי^{אוצר החכמה} עכ"ל.

אבל אם נאמר שליקוי חמה מחושב מראש הרי ענינה של החמה באותו זמן אינה לזרוח (באותו מדינה) כמו בלילה שאין ענינה לזרוח באותה מדינה שהוא לילה עכשיו, ועפי"ז "ליקוי חמה" הנ"ל כמו לילה קצרה.

הת' זאב ור. סערעברינסקי
ישיבת אהלי י"י ליובאוויטש
מעלבורן

כב. בהערות הת' ואנ"ש דאוסטרליא גליון ה' (סט"ו) דוחה הת' זאב וו. סערעבריאנסקי מה שתירץ הת' יוסף י. ליפשיץ (בהערות הת' דלוד גליון ט"ו סי"ג) קושיה הת' ז.ו.נ.ס. (הערות הת' דאוסטרליא ח"א ס"א) עמ"ש בלקו"ש בראשית תשל"ט שאין הכוונה בליקוי המאורות כדעת 'היערות דבש' דס"ל דליקוי המאורות זה רק כתמים שחורות וכדו' בשמש וירח. דע"ז מקשה כ"ק אד"ש ד' קושיות: קושיה הא' (בהע' שבלקו"ש) - "מי יודע עד"ז (הכתמים) שיהי' סימן בשבילו?" והקשה הת' הנ"ל הרי איתא בענף יוסף (שמביא היערות דבש) שאנו לא מרגישים בזה אבל הקדמונים הרגישו בזה, ונמצא לפי"ז דבשנים שעברו הי' זה סימן גלוי לכל, ולכן מובן שמוה יהי' סימן על ההתנהגות? ותירץ הת' יוסף ליפשיץ, שאה"נ שכתוב בענף יוסף שהקדמונים הרגישו בחסרון האור, אבל כיון שאנו לא מרגישים בזה א"כ אי"ז סימן לכל הזמנים אלא לזמנים קדמונים, ולכן שואל כ"ק אד"ש "מי יודע עד"ז (הכתמים) שיהי' סימן בשבילו?" ז.א. כיון שבזמנינו לא יודעים עד"ז וא"כ אינו סימן בזמנינו.

ובגליון ה' כותב ע"ז הת' ז.ו.נ.ס. וז"ל: "אבל רצוני הי' לבאר דימים אלו אינם נארנאליים כי יש לנו ר' שנה כתמים דחמה בלי הרף מה שלא הי' מימות עולם! וזה עצמו סימן לנו שמעשינו הם כ"כ בלתי רצויים - שהחמה לוקה בלי הרף זה ר' שנה! וזה שאין אנו מרגישים בזה הוא לפי שנולדנו בזמן ליקוי חמה, ואין אנו יודעים איך זורחת החמה כשהיא אינה לקוי'".

19/08/2018nnn

ודבריו תמוהים: א) אין הוא עונה כלל על השאלה - "מי יודע עד"ז (שהכתמים) יהי' סימן בשבילו", ואין נפק"מ מה הסיבה שלא יודעים עד"ז כיון שבפועל לא יודעים, א"כ איזה סימן להם כיון שלא מרגישים בזה. ב) ועוד לא מובן בדבריו שהוא כותב (בלי לציין מקור לדבריו) "יש לנו ר' שנים כתמים בחמה בלי הרף" שהרי לא ע"ז מדובר בהשיחה, דבהשיחה הוא מקשה על מה שכותב היערות דבש (היערות דבש הי' לפני ר' שנים) שלפעמים יש כתמים, וא"כ לא מדובר על מה שהנ"ל אומר, וגם (הת' הנ"ל בעצמו הביא) מענף יוסף שהקדמונים הרגישו בזה, הרי שהם מדברים על ענין שהי' מעולם ולא מה שנתחדש אח"ז - "יש לנו ר' שנים"!?!

הקושיה הב' שבלקו"ש היא: "י"א (עתה) שגם בזה יש

מחזור טבעי מחושב מראש".

וע"ז הקשה הת' הנ"ל שלאחרונה המציאו שהמחזור הנ"ל זה לעיתים רחוקות, ובזמנינו ליקוי זה יותר ממאתיים שנה ולכן קרוב לומר שהכתמים ה"ה סימן מהקב"ה. ותירץ הת' י. ליפשיץ שאפי' אם הליקוי הוא לזמן ארוך אבל זה מחזור טבעי מחושב מראש, וזוהי קושית אד"ש על היערות דבש, שאומר שהליקוי (שהוא הכתמים בחמה) לא תלוי בחשבון, שהרי י"א שגם בזה יש מחזור טבעי מחושב מראש.

וכותב הת' הנ"ל בגליון ה' שכוונת שאלתו היתה שאין בזה מחזור תמידי וקורים לעיתים רחוקות מחמת איזה דבר שאינו ידוע ומחזור הכתמים זה רק בנוגע הכמות ובמקומם על החמה, אבל בעצם מהות הכתמים אין מחזור.

הנה כנ"ל בהשיחה לא מדובר על מה שבמאתיים שנים האחרונות (לפי דבריו) יש כתמים בלי הרף אלא עמ"ש בהיערות דבש וע"ז כותב כ"ק אד"ש שי"א שזה מחושב מראש, ואם כוונתו בזה לא לפרוק הקושיא שעל היערות דבש אלא לשאול על מסקנת השיחה שיותר מסתבר לומר שליקוי הזה זה בנוגע הכתמים שבר' שנים האחרונות, הנה (גם אם נכוניס דבריו בנוגע הכתמים בר' שנים האחרונות) לא יתכן לפרש כך ענין ליקוי המאורות מצד שאר הקושיות, וגם לא יתכן לומר שהכוונה במ"ש בש"ס "ליקוי מאורות" זה על הכתמים שבר' שנים האחרונות דוקא!

הקושיא הג' שבלקו"ש היא: "פי' זה הוא היפך פשטות הענין, וגם היפך כו"כ מראשוני מפרשי הש"ס והמכילתא שם (כולל - אלה ששתקו ולא העירו כלום)".

וע"ז הקשה הנ"ל, לכאורה מ"ש היערות דבש זה קרוב יותר אל הפשט, כי בפי' "ליקוי חמה" שהלבנה מסתרת - אז החמה אינה לקוי' רק הלבנה מסתרת פני החמה שלא יגיע אורו לארץ, משא"כ בכתמים שחורות בהשמש אז החמה עצמה לקוי' וזה קרוב יותר אל הפשט.

ותירץ הת' י. ליפשיץ שליקוי מאורות הוא, דכיון שענינו של השמש הוא להאיר על הארץ כמ"ש "והיו למאורות ברקיע השמים להאיר על הארץ", ובשעת הליקוי הם אינם מאירים להארץ הרי"ז ליקוי ולא משנה מצד מה הם אינם מאירים להארץ.

ודוחהו הת' הנ"ל, שאה"נ ליקוי חמה יכול להקראות בשם 'ליקוי' כדבריו, כיון שענינו של השמש להאיר על הארץ - לוקה, אבל יותר קרוב אל הפשט לומר שליקוי חמה הליקוי הוא בחמה עצמה.

אבל קושית כ"ק אד"ש אינה מצד דיוק הלשון ליקוי חמה שמשמעותו "ליקוי" בחמה עצמה, אלא 'פשטות הענין' של ליקוי חמה, ואמנם בלשון בני אדם ליקוי חמה הוא בזה, שהלבנה מסתרת פני החמה.

הקושיא הד' שבלקו"ש היא: "הסימן רע הוא "משל... למלך בו"ד...טול פנס מפניהם והושיבם בחושך" (סוכה שם, תוספתא ה"ז), ומזה מובן שקאי גם על הליקוי שמצד הטבע, שהרי גם באם נטילת הפנס מחושב מראש - ה"ז ישיבה בחושך",

אוצר החכמה

וע"ז הקשה הנ"ל, שמצד הישיבה בחושך גם הלילה הי' צ"ל נק' ליקוי והחילוק ביניהם הוא שבליילה הארץ מפסקת בין החמה להמדינה שהוא לילה, ובליקוי אז הלבנה מסתרת פני החמה, אבל בשניהם זה חושך, וכמו שהלילה לא נק' ליקוי כבליקוי חמה צריך להקראות לילה קצרה?

ותי' הת' י. ליפשיץ, שליקוי זה דוקא בזמן שענינו להאיר וזה ביום וכמ"ש "את המאור הגדול לממשלת היום", משא"כ לילה אין ענינה של החמה לזרוח אלא של הלבנה וכ"כמ"ש "את המאור הקטן לממשלת הלילה".

ודוחהו הת' הנ"ל, אם נאמר שליקוי חמה מחושב מראש הרי ענינה של החמה בזמן הליקוי אינו להאיר באותה מדינה כמו שבליילה אין ענינה של החמה להאיר באותה מדינה שזה לילה.

אבל שאלתו אינה שאלה, כי החמה ביום ענינה להאיר על הארץ וכמ"ש "את המאור הגדול לממשלת היום" ו"ליקוי" נק' שלא ממלא ענין זה, ולא משנה מה הסיבה אפי' אם זה מחושב וידוע מראש, כיון שבפועל הוא לא מאיר על הארץ הרי"ז ליקוי, משא"כ בלילה אין ענינה אז להאיר ואי"ז ליקוי בענינו.

הת' חיים אברהם
ישיבת תורת"ל לוד

ליקוי חמה ולבנה

הרב מנחם מענדל וולבובסקי

'כולל מנחם' שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר

על הפסוק והיו לאותות (בראשית א, י"ד) מביא רש"י את הגמרא בסוכה (כט, א): "כשהמאורות לוקים סימן רע הוא לעולם שנאמר ומאותות השמים אל תחתו, בעשותכם רצון הקב"ה אין אתם צריכים לדאוג מן הפורענות" ושם בגמרא "בשביל ד' דברים חמה לוקה שלא הספידו אב"ד כהלכה וכו' ובשביל ד' דברים לבנה לוקה" כו'.

ובלקו"ש חט"ו שיחה ב' לפ' בראשית מקשה כ"ק אדמו"ר דלכאורה הבקיאים בחכמת האסטרונומיה יכולים לצפות את הליקוי הבא שיהיה ביום זה וזה וכו' והדבר קבוע ובלתי משתנה בטבע על פי מהלך החמה והלבנה ואין הדבר קשור לאיזה מעשים טובים או לא טובים שעושים אנשים, (ובדיוק כמו ששקיעת והסתלקות החמה בלילה או אי ראיית הלבנה בתחילת החודש אינה כתוצאה משום מעשה רע אלא סדר שקבע הקב"ה בעולמו כך גם ליקוי חמה ולבנה) ומה הסימן רע ומהו כוונת הגמרא דבשביל ד' דברים חמה לוקה כו'.

ומסביר כ"ק אדמו"ר (ע"פ דברי הערוך לנר על הסוגיא) שאין הכוונה שהמאורות לוקים כתוצאה מפעולת בני אדם וזהו סימן שעשו בני האדם רע וכו', אלא שכאשר המאורות לוקים זהו הזמן שבו שולט מזל רע בעולם וזהו הכוונה שהוא סימן רע, וגם בזמן זה אם לא הספידו אב"ד כהלכה הוא הזמן שבו מתעורר מידת הדין להעניש וכו' ולכן אם עושים רצונו של מקום אין לישראל מה לפחד מפני מידת הדין מפני שלא עשו מעשה רע כו' וממשיך עוד עיי"ש. ואכ"מ.

ויש לעיין איך פירוש זה מתיישב בפשטות לשון הגמרא "בשביל ד' דברים חמה לוקה כו'" ולא כתב "בזמן שחמה לוקה נענשים על ד' דברים" ומשמע שהחמה לוקה כתוצאה מד' דברים אלו, והדרא קושיא לדוכתה.

ליקוי חמה ולבנה [גליון]

הרב חיים אהרון חזן

'כולל מנחם' שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר

בגליון תתקכו (עמ' 21) הביא ידידי הרב מ.מ.ו. מ"ש בלקו"ש חט"ו פרשת בראשית שיחה ב' על הגמ' כשהמאורות לוקין סימן רע לעולם ובשביל ד' דברים חמה לוקה על שלא הספידו אב"ד כהלכה וכו'.

דלכאו' הרי הזמן דליקוי המאורות קבוע ע"פ טבע הבריאה והבקיאים יודעין לצפות להם מראש, ואינו כתוצאה ממעשי בני אדם, ומתרץ שעכצ"ל שאין הכוונה שבזמן שמאורות לוקין סימן רע לעולם אלא שבזמן זה יש נטיה והמשכה להנהגה לא טובה, ואה"נ אפשר לצפות מראש לזמן זה שיהי' נטי' לרע.

והקשה הרב הנ"ל "ויש לעיין איך פירוש זה מתיישב בפשטות לשון הגמ' "בשביל ד' דברים חמה לוקה כו" ואלא כתב "בזמן שחמה לוקה נענשים על ד' דברים" ומשמע [מפשטות לשון הגמ'] שהחמה לוקה כתוצאה מד' דברים אלו והדרא קושיא לדוכתא". ע"כ.

ובאמת הענין נתבאר להדיא בגוף השיחה, ובהקדם משל (שמובא בהשיחה מהגמ') ממלך בו"ד שעשה סעודה לעבדיו והניח פנס לפניהם כעס עליהם ואמר לעבדו טול פנס מפניהם, וממשיך וזלה"ק: "און דער לשון "בשביל ארבעה דברים חמה לוקה כו" מיינט [ניט אז דער ליקוי המאורות איז צוליב דער ניט גוטער הנהגה בפועל אין די ד' דברים, נאר], אז צוליב דעם וואס אין דעם זמן איז דא א נטי' והמשכה צו די "ארבעה דברים" - המאורות לוקין כו" עכ"ל.

היינו שמכיון שיש נטי' והמשכה לד' דברים בזמנים מסויימים אומר הקב"ה לעבדו - טבע - טול פנס מפניהם - ליקוי המאורות, כלומר כשלומדים הגמ' בפשטות הפי' ב"בשביל ד' דברים חמה לוקה" היא שד' דברים אלו גורמים לליקוי החמה, אבל על כרחך אין זה הפי' האמיתי בהגמ', כי הרי אפשר לצפות מראש מתי יהי' ליקוי חמה, ומוכח מזה שאינו תוצאה מהד' דברים, כי גם בלעדי הד' דברים היתה קורה, לכן מוציא בהשיחה את דברי הגמ' מפשר ומפרש שאין הפי' "בשביל ד' דברים חמה לוקה", שהחמה לוקה כתוצאה מהד' דברים בפועל אלא הליקוי בא כתוצאה מהנטי' והמשכה להד' דברים, ואה"נ את זמן הנטי' אפשר לצפות מראש, והסיבה מדוע כשיש נטי' להד' דברים יש ליקוי חמה מובן ע"פ המשל כשהמלך כועס עליהם אומר לעבדו טול פנס מפניהם.